

archeologisch onderzoeks- en adviesbureau



de steekproef^{bv}



**Wijchen -
Gemeente Wijchen (Gld.)
Havenweg**

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2008-06/01

**Wijchen -
Gemeente Wijchen (Gld.)
Havenweg**

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2008-06/01

*Wijchen - Gemeente Wijchen (Gld.)
Havenweg
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
NIPA Milieuconsultancy

Steekproefrapport 2008-06/01
ISSN 1871-269X
auteur: drs. A. Vissinga (KNA-archeoloog)
autorisatie: drs. J. Jelsma (senior archeoloog)



Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef b.v., tenzij anders vermeld.

© De Steekproef b.v., Zuidhorn, juni 2008

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef b.v. aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef b.v.
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 - 5779784
fax	050 - 5779786
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoud

1. Inleiding (KNA 3.1 LS01 & LS02).....	1
• 1.1 Aanleiding en doel	1
• 1.2 Locatie en administratieve gegevens.....	2
2. Bureauonderzoek (KNA 3.1 LS06).....	4
• 2.1 Bronnen.....	4
• 2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.1 LS03, LS04).....	5
• 2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05).....	8
3. Veldonderzoek (KNA 3.1 VS05).....	9
• 3.1 Plan van aanpak (KNA 3.1 VS01).....	9
• 3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.1 VS02, VS03).....	9
4 Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07).....	11

Appendix I: Archeologische periodes

Appendix II: Archeologische verwachtingskaart

Appendix III: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN 5104

Samenvatting

In opdracht van NIPA Milieuconsultancy is op 2 juni 2008 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd aan de Havenweg te Wijchen, gemeente Wijchen. Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied op te stellen. Met de uitvoering van het veldwerk is dit verwachtingsmodel getoetst. Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal dertig grondboringen gezet om de bodemkwaliteit binnen het onderzoeksgebied te bepalen en de bodem te onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Binnen het plangebied is geen sprake (meer) is van een intacte bodemopbouw. In geen van de boringen is een intact bodemprofiel (podzolprofiel) aangetroffen of is een duidelijk esdek waargenomen. Met uitzondering van de boorlocaties 6, 25 en 27 is in alle boringen onder de bouwvoor direct de C-horizont aangeboord. In boringen 6, 25, en 27 zijn twee maal een B/C-horizont en eenmaal een B-horizont (B-rest) aangeboord. De top van deze horizonten waren in alle gevallen vermengd met bovenliggende lagen.

Voor de aanwezigheid van bewoningssporen binnen de grenzen van het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden. In de boringen zijn geen eenduidige archeologische indicatoren waargenomen. Wel zijn in een aantal boringen fragmenten recente baksteen waargenomen. In boring 2 is in de omgewerkte bovenlaag een aantal fragmenten houtskool waargenomen. De herkomst van dit houtskool is niet duidelijk. Vanwege het verstoorde bodemkarakter van de laag waarin het houtskool is aangetroffen zullen eventueel hiermee geassocieerde archeologische grondsporen ook verstoord zijn.

In het verleden zijn vanuit het plangebied geen archeologische waarnemingen bekend. In de directe omgeving van het plangebied zijn op een afstand van meer dan 300 m verscheidene archeologische waarnemingen binnen ARCHIS en het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) bekend. Het gaat hier om de overblijfselen van een urnenveld uit de periode bronstijd – ijzertijd. In de directe omgeving hiervan zijn ook vondsten gedaan uit het Neolithicum/vroege bronstijd en de Romeinse tijd. Binnen het plangebied zijn echter geen vondsten gedaan die met bewoningssporen uit deze en of andere perioden geassocieerd kunnen worden.

Op grond van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Er wordt geadviseerd geen vervolgonderzoek voor het plangebied Havenweg te Wijchen, gemeente Wijchen, uit te voeren.

1. Inleiding (KNA 3.1 LS01 & LS02)

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van HSRO bv is via NIPA Milieuconsultancy, vertegenwoordigd door de heer C. van Schalm is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd aan de Havenweg te Wijchen, gemeente Wijchen (zie Figuren 1 en 2). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande ontwikkeling van een bedrijfslocatie (categorie 4) met kantoren. Hierbij zal een deel van de bodem worden verstoord.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie.

Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is in de eerste plaats het lokaliseren van eventuele archeologische indicatoren, zoals bewerkt en verbrand vuursteen, bot, aardewerk, bouwmaterialen en houtskool. In de tweede plaats heeft het veldonderzoek tot doel de mate van gaafheid van het bodemprofiel vast te stellen om te bepalen of eventuele onverstoorde archeologische grondsporen nog aanwezig kunnen zijn.



Figuur 1. Wijchen - Havenweg: overzichtskaart. Het plangebied is blauw omlijnd. Eén gridvak staat voor 1 km². [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Gelderland* 1:25000. ANWB bv, Den Haag].

1.2 Locatie en administratieve gegevens

Op het Industrierrein-Oost te Wijchen, gemeente Wijchen, ten zuiden van de Havenweg en ten westen van de Graafseweg, is een archeologisch onderzoek uitgevoerd op een terrein met een oppervlakte van ruim 4 hectare. Kadastraal staat het plangebied bekend als de percelen Wijchen, sectie B nummer 2508, 2604 en 2655. Het plangebied ligt op een hoogte van ongeveer 8,5 m boven het NAP en was ten tijde van het onderzoek in gebruik als grasland en als opslagplaats van diverse opleggers en aanhangwagens van het aan de overzijde gelegen Floor Trailers (zie Figuur 3).



Figuur 2.

Wijchen - Havenweg: luchtfoto van het plangebied. De ligging van het plangebied is geel omlijnd [Naar: GoogleEarth – 4.3.7204.0836, 2008].

Tabel 1. Wijchen - Havenweg: Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied.

Provincie:	Gelderland
Gemeente	Wijchen
Plaats:	Wijchen
Toponiem:	Havenweg
Kaartblad:	46AN
ARCHIS-CIS-code:	28760
Oppervlakte:	ca. 4 ha
RD-coördinaten hoekpunten plangebied:	180,576/424,612 – 180,662/424,608 180,618/424,457 – 180,414/424,457
Opdrachtgever:	NIPA Milieuconsultancy / HSRO bv
ISSN-nr.:	1871 - 269X
Steekproef projectcode:	2008-06/01
NAP hoogte maaiveld:	8,5 m + NAP
Uitvoering van het veldwerk:	2 juni 2008
Beheer documentatie:	RACM / De Steekproef / E-Depot



Figuur 3. Wijchen - Havenweg: foto's van het plangebied.

2. Bureauonderzoek (KNA 3.1 LS06)

2.1 Bronnen

Voor het bureauonderzoek is de bestaande kennis van de onderzoekslocatie verzameld. De onderstaande bronnen zijn gebruikt voor het onderzoek.

Tabel 2: Wijchen - Havenweg. Geraadpleegde bronnen.

Actuele Hoogtebestand Nederland
Alterra. Geomorfologische kaart [ARCHIS].
ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Gelderland 1:25000</i> . ANWB bv, Den Haag
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS].
Google Earth (http://earth.google.com)
<i>Indicatieve Kaart Archeologisch Waarden (IKAW)</i> . Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS].
Provincie Gelderland, 2007. <i>Historische Atlas Gelderland</i> . http://geodata.prv.gelderland.nl/geostart.asp?appl=2
Provincie Gelderland, 2007. <i>Wateratlas kaarten - Cultuur Archeologie</i> . http://geodata2.prv.gelderland.nl/apps/wateratlas_kaarten/?kaartnaam=CULTUUR%20Archeologie .
Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).
Stichting voor Bodemkartering, 1981. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 46</i> . StiBoKa, Wageningen.
Stichting MIP, 1991. <i>Gemeente Wijchen</i> . [www.kich.nl]
12 Provinciën 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.
Uitgeverij Nieuwland, 2005. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1905. Gelderland 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 3: Oost-Nederland 1830-1855, schaal 1:50000</i> . Wolters-Noordhoff, Groningen.
www.watwaswaar.nl – Kadastrale en historische kaarten

2.2 Resultaten bureauonderzoek (KNA 3.1 LS03, LS04)

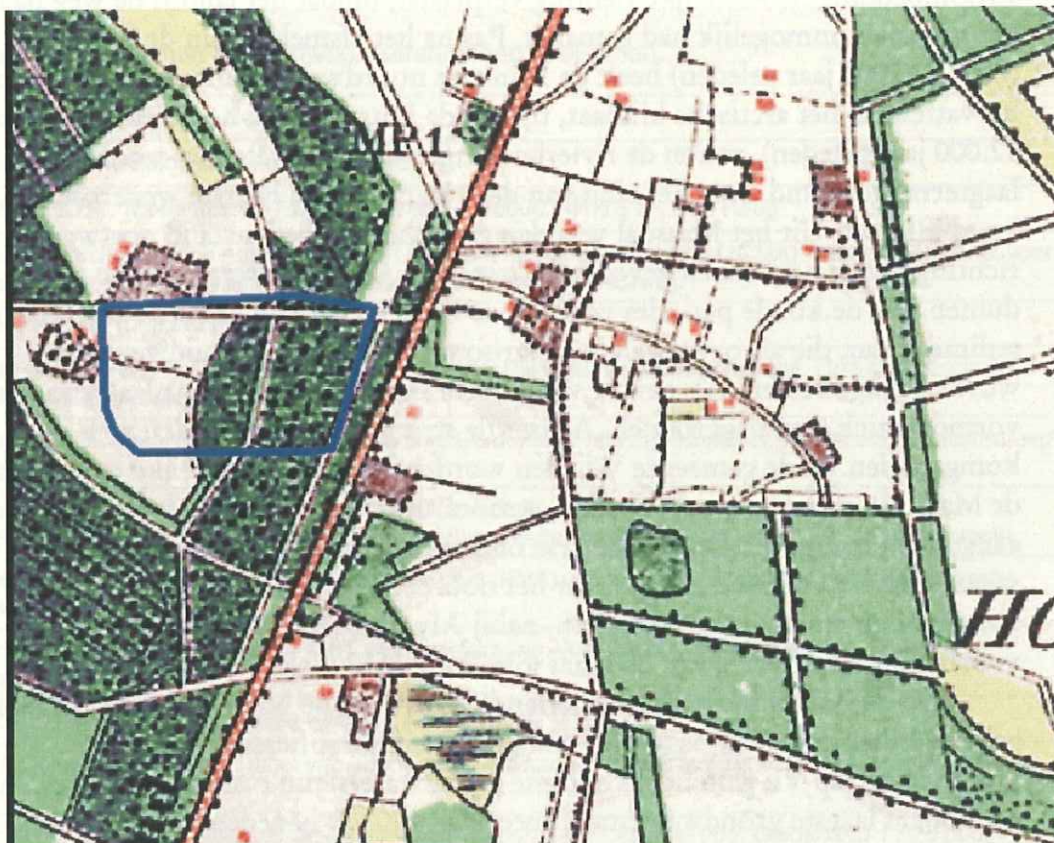
Sedimentologie en bodem

Zo'n 200.000 jaar geleden hebben de Rijn en de Maas door de Gelderse Vallei gestroomd - een stroombekken ten noordwesten van de Over-Betuwe. Gedurende de Saale-ijstijd (de voorlaatste ijstijd) hebben de grote rivieren hun stroombedding in westelijke richting verplaatst, omdat het landijs de weg naar het noorden onmogelijk had gemaakt. Pas na het afsmelten van de ijsmassa's (zo'n 120.000 jaar geleden) heeft de Rijn zijn noordwaartse afstroming kunnen hervatten. In het arctische klimaat, tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (tot 12.000 jaar geleden), waren de rivierbeddingen drooggefallen en werd het laagterras gevormd. Aan het eind van deze laatste ijstijd heerste wederom een koud klimaat. Uit het Maasdal waaiden grote hoeveelheden zand oostwaarts richting het in het Saalien gevormde laagterras. Op dit terras vormden zich duinen. Na de koude periodes voerden de Maas en de Rijn grote hoeveelheden sediment aan, die als oeverwallen en stroomruggen langs de huidige oevers worden aangetroffen. Als gevolg van doorbraken die regelmatig plaatsvonden, vormden zich overslaggronden. Achter de stroomruggen vormden zich de komgronden. In de gemeente Wijchen worden langs de noordelijke oever van de Maas uiterwaarden, oeverwallen, stroomruggen en komgronden aangetroffen, afgewisseld met diverse oude Maasbochten als gevolg van het meanderen van de Maas. Meer naar het noorden wordt een rivierduingordel aangetroffen en in het noordoosten, nabij Alverna, ligt een deel van het voormalige rivierterras van de Maas (Stichting MIP Gelderland, 1991).

Op de Bodemkaart van Nederland (blad 46) is de bodem in het plangebied gekarteerd als een vlakvaaggrond met grof zand (classificatie Zn30 met grondwatertrap VI: gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 120 cm beneden het maaiveld). Direct ten noorden van de Havenweg is de bodem gekarteerd als een looppodzolgrond met grof zand (cY30) en als een hoge bruine enkeerdgrond met grof zand (bEZ30). Ten zuiden van het plangebied zijn duinvaaggronden (Zd30) en gooreerdgronden aanwezig (pZn30). Op de Geomorfologische Kaart van Nederland is de ondergrond vanwege de omliggende bebouwing niet gekarteerd. Ten oosten van het plangebied (ten oosten van de Graafseweg) is de ondergrond gekarteerd als een dekzandrug, al dan niet met oud bouwlanddek (classificatie 3L5).

Historische geografie

Op het bestudeerde kaartmateriaal¹ ligt het plangebied ten oosten van de historische kern van Wijchen. Zover dit van historische kaarten te achterhalen valt is het plangebied onbebouwd geweest. Door het plangebied heeft wel een weg gelopen en direct ten westen ervan lijkt bebouwing te hebben gestaan (zie Figuur 4).



Figuur 4. Wijchen - Havenweg. Uitsnede van de Grote Historische Topografische Atlas Gelderland (periode 1905). Het plangebied is lichtblauw omlijnd. Bron: archis2.archis.nl

Archeologie

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het grootste gedeelte van plangebied een lage trefkans op archeologische waarden (zie Appendix II). Direct ten zuiden van de Havenweg heeft een strookje grond een hoge trefkans op archeologische waarden. Dit verschil wordt veroorzaakt door

1 Uitgeverij Nieuwland, 2005. *Grote Historische Topografische Atlas ±1905. Gelderland 1 : 25 000*. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland deel 3: Oost-Nederland 1830-1855, schaal 1:50000*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
Wat was waar, 2007. www.watwaswaar.nl. Kadastrale Minuutplan 1832.

de verschillende bodemkarteringen ten noorden en zuiden van de Havenweg. Doordat de IKAW grotendeels op de Bodemkaart van Nederland is gebaseerd en in vakken van 50 x 50 m wordt geplot, is dit verschil ontstaan. Op de Wateratlas kaart Cultuur / Archeologie van de provincie Gelderland heeft het plangebied een hoge trefkans op archeologische waarden.

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarnemingen bekend in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RACM. In de directe omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologisch waardevolle terreinen bekend alsook archeologische waarnemingen. In Tabel 3 is een overzicht weergegeven van de in de omgeving aanwezige vondsten.

Tabel 3. Wijchen - Havenweg. In ARCHIS vermelde vondsten in het plangebied (zie Appendix II voor de ligging). Zie Appendix I voor de exacte dateringen.

CMA/CAA nrs	Datering	Omschrijving	RD-coördinaten
CMA 4230 (45F-019)	Bronstijd laat – ijzertijd vroeg	Urnenveld	179,913/424,161
CAA 12590 (40CZ-91)	Romeinse tijd midden	Aardewerk (kruik) & munt	180,000/425,000
12646 (40CZ-97)	Neolithicum midden - laat	Vuursteen (oa Flint-Ovalbeil)	180,000/425,000
11421 (46AN-71)	ijzertijd midden	La Tene urn met oor	180,100/424,500
11414 (46AN-69)	ijzertijd laat	Inheems aardewerk	181,250/424,550
4193 (46AN-129)	Neolithicum – ijzertijd	Aardewerk & vuursteen	181,300/424,520
25971 (40CZ-30)	Neolithicum – ijzertijd	Paalkuil met veel aardewerk	181,250/425,160
32376 (46AN-93)	ijzertijd vroeg	Aardewerk – urn & botresten	180,150/424,400
32380 (46AN-101)	ijzertijd vroeg	Aardewerk – urn & botresten	180,150/424,250
31110 (46AN-105)	Neolithicum laat B	Veluwse Klokbeke	180,400/424,300
56563 (46AN-200)	Neolithicum – ijzertijd	Aardewerk & vuursteen	180,400/424,150
4194 (46AN-130)	Neolithicum – ijzertijd	Lemen voorwerp	181,300/424,250
7651 (46AN-138)	bronstijd vroeg	Potbeker	181,300/424,030
32364 (46AN-83)	ijzertijd laat	Inheems schervenmateriaal	181,000/424,000
11420 (46AN-70)	bronstijd laat – ijzertijd	Aardewerk & botresten	180,300/424,050

2.3 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is het slechts mogelijk een globale verwachting aan te geven voor archeologische sporen en structuren. Voorafgaand aan het veldwerk is een Klic-melding gedaan om inzicht te krijgen in eventueel aanwezige ondergrondse kabels en leidingen en hiermee veroorzaakte verstoringen. Zover bekend zijn binnen het plangebied geen kabels of leidingen aanwezig.

Op de IKAW heeft het plangebied een lage tot hoge trefkans op archeologische waarden. In de directe omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische waarnemingen en waardevolle terreinen bekend. Het gaat hier om een urnenveld uit de periode bronstijd – ijzertijd. Hierbij zijn verscheidene urnen gevonden met menselijke crematieresten. Het urnenveld zal zich naar alle waarschijnlijkheid tot buiten het archeologisch waardevolle gebied hebben uitgestrekt (monumentnr. 4230). Daarnaast zijn ook vondsten gedaan uit de Romeinse tijd.

De kans is groot dat binnen het plangebied menselijke bewoningsactiviteiten hebben plaatsgevonden die met dit urnenveld geassocieerd kunnen worden. Archeologische indicatoren die hierop kunnen wijzen kunnen bestaan uit bewerkt en/of verbrand vuursteen, houtskool, hout- en botresten (al dan niet gecalcineerd) en aardewerk. Afhankelijk van de conservatie kunnen ook bronzen en ijzeren voorwerpen voorkomen. Vondsten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd bevatten ook vaak bakstenen en bouwmaterialen.